

AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS KERESKEDELMI PARTNEREI

Az évek során az Európai Unió eltávolodott a munkaerő-igényes, alacsony értékű termékek gyártásától, hogy a nagyobb értékű, márkás termékekre szakosodjon. Nyílt gazdasága miatt az EU számára kulcsfontosságú a kereskedelem. A kereskedelmet gátló akadályok leküzdése, valamint annak érdekében, hogy vállalkozásai számára egyenlő versenyfeltételeket biztosítson, az Unió számos kereskedelmi megállapodásról folytat tárgyalásokat. Az EU emellett a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) alapítója és kulcsfontosságú szereplője.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 207. cikke szerint a közös kereskedelempolitika az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik.

AZ EURÓPAI UNIÓ KÖZPONTI HELYZETE

Az EU a világ bruttó hazai termékének (GDP) több mint 20%-át termeli meg, és ezáltal a világ legnagyobb gazdasága. Mintegy 15 billió eurós GDP-je és piacának nyitottsága okán, ahol a az áruk és szolgáltatások kivitele 2 791 milliárd eurót, behozatala pedig 2 578 milliárd eurót tesz ki, az EU vezető szerepet játszott a világkereskedelem rendszerének alakításában, mindenekeelőtt a WTO támogatása révén. A gazdasági nyitottság jelentős előnyökkel járt és jár az EU számára, mivel az EU-ban több, mint 30 millió munkahely a külkereskedelemtől függ, és mivel az elkövetkező 15 év során a globális gazdasági növekedés 90%-a várhatóan Európán kívül valósul meg^[1]. Az új gazdasági szereplők és a technológiai áttörések jelentősen átalakították a nemzetközi kereskedelem szerkezetét és jellemzőit. Különösen az információs technológia széleskörű alkalmazása tette lehetővé olyan áruk és szolgáltatások kereskedelmét, amelyekkel korábban nem lehetett kereskedni. A külkereskedelem óriási mértékben bővült az elmúlt 20 évben, korábban sose látott méreteket öltve. A mai globális gazdaság nagymértékben integrált, és a globális ellátási láncok nagyrészt felváltották a késztermékek hagyományos kereskedelmét.

A globális pénzügyi válság hatásai negatívan befolyásolták az Unió gazdasági teljesítményét. Az Unió gazdasága azonban bizonyos tekintetben figyelemreméltó ellenálló képességről tett tanúbizonyságot más iparosodott országokhoz viszonyítva, és a globális GDP-ből való részesedése kevésbé gyorsan csökkent, mint Japáné

[1] „Trade for all: Towards a more responsible trade and investment policy” (A mindenki számára előnyös kereskedelem: a felelősebb kereskedelem- és beruházáspolitikára felé), Európai Bizottság, 2015., 8. o., leghívás időpontja: 2019. április 26., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

vagy az Egyesült Államoké. Az Uniónak sikerült továbbá viszonylag szilárd pozíciót megőriznie az árukereskedelem terén, egyúttal megerősítve vezető szerepét a szolgáltatások kereskedelmében.

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A nemzetközi kereskedelem az egyik első ágazat, amelynek terén a tagállamok megállapodtak a közös szuverenitás kialakításában. Ennek eredményeként ezek az államok megbízták az Európai Bizottságot, hogy a nevükben kereskedelmi ügyekben eljárjon, beleértve a nemzetközi kereskedelmi megállapodásokról folytatott tárgyalásokat is. Más szavakkal az Unió a tagállamok nevében egységes entitásként tárgyal le mind kétoldalú, mind többoldalú kereskedelmi megállapodásokat. Ahogy a WTO vitarendezési mechanizmusának feljegyzései tanúskodnak róla, az Unió figyelemreméltó képességgel rendelkezik érdekeinek a nemzetközi kereskedelmi viták során való védelmére. Az Unió nemzetközi kereskedelmi eszközöket is alkalmaz saját értékei és politikái előmozdítása érdekében, valamint megkísérli szabályozási gyakorlatát a világ többi részére kiterjeszteni. Az „európai értékek előmozdítása” – köztük az emberi jogok, a fenntartható fejlődés, a jó kormányzás és a környezet védelme – „A mindenki számára előnyös kereskedelem” elnevezésű uniós kereskedelmi stratégia három pillérének egyikét alkotja.

Az EU hagyományosan a nyílt és méltányos nemzetközi kereskedelmi rendszer híve. Kitartóan munkálkodott annak biztosításán, hogy az összes ország integrálódjon a világgazdaságba, többek között a nemzetközi kereskedelem előtt álló korlátozások fokozatos folszámolása révén.

A Lisszaboni Szerződés azáltal is kiterjesztette az Európai Parlament szerepét, hogy – a Tanácséval megegyező jogkörökkel – társjogalkotóvá tette a kereskedelemmel és beruházással kapcsolatos ügyekben. Emellett a Szerződés aktívabb szerepet biztosított a Parlament számára a nemzetközi kereskedelmi megállapodásokkal kapcsolatos tárgyalások és azok megerősítése terén, mivel beleegyezése ma már kötelező. Ugyanakkor a kereskedelempolitika egyes elemei továbbra is a tagállamok hatáskörében maradnak. 2017. május 16-án az Európai Unió Bírósága (EUB) közzétett egy véleményt, amely világosan elválasztotta a nemzeti és uniós hatásköröket.

KERESKEDELMI POLITIKA ÉS ORIENTÁCIÓ

A 2010-es „Kereskedelem, növekedés és globális ügyek” című közlemény az Unió zöldebbé és versenyképesebbé tételét célzó, Európa 2020 stratégia egyik pillérévé tette a nemzetközi kereskedelmet. Hasonlóképpen, „A mindenki számára előnyös kereskedelem” elnevezésű 2015. évi stratégia a növekedést, munkahelyeket és beruházást előmozdító fő tényezőként erősíti meg az uniós kereskedelmi politikát. Felhív továbbá a WTO oly módon való újjászervezésére, hogy a szervezet központi szerepet kapjon a szabályok kialakítása és érvényesítése vonatkozásában, összefogottabb megközelítés alkalmazása révén – a jelenlegi „egységes vállalkozás” megközelítés helyett, amelynek értelmében a napirenden lévő valamennyi kérdésről együtt kell megállapodni –, valamint kétszintű mechanizmus létrehozásán keresztül, amely lehetővé teszi a WTO-tagországok egy csoportja számára, hogy egy adott

ügyben előrelépést tegyenek, biztosítva ugyanakkor más tagországok számára, hogy egy későbbi időpontban a csoporthoz csatlakozzanak.

Ugyanakkor miután a WTO-ban holtpontra jutottak a dohai fejlesztési menetrendre irányuló többoldalú tárgyalások, az Uniónak alternatív módokat kellett keresnie a harmadik országok piacaihoz való jobb hozzáférésének biztosítására. E célból az átfogó szabadkereskedelmi megállapodások új generációját vezették be, amelyek jóval túllépnek a vámcsökkentéseken és árukereskedelmen.

Az első ilyen, újgenerációs szabadkereskedelmi megállapodást Dél-Koreával kötötték meg, amelyet az Európai Parlament általi ratifikációt követően 2011 júliusától ideiglenesen alkalmaztak, hivatalosan pedig 2015 decemberében lépett hatályba. Az EU, Peru, Kolumbia és később Ecuador között 2013 óta ideiglenesen érvényben lévő többoldalú kereskedelmi megállapodás, a közép-amerikai országokkal kötött társulási megállapodás, amelynek kereskedelmi pillérét 2013 óta ideiglenesen alkalmazzák, az EU és Kanada között létrejött átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás (CETA), amelyet 2017 szeptembere óta ideiglenesen alkalmaznak, az EU és Szingapúr közt létrejött szabadkereskedelmi megállapodás, amellyel kapcsolatosan a tárgyalások 2014-ben zárultak le, valamint az EU és Vietnám közti szabadkereskedelmi megállapodás, amellyel kapcsolatosan a tárgyalások 2015 végén zárultak le, mind a szóban forgó új politika bizonyosságául szolgálnak. A Japánnal megkötött szabadkereskedelmi megállapodás 2019. február 1-jén lépett hatályba.

Míg az Egyesült Államokkal a transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerségről (TTIP) folyó tárgyalásokat felfüggesztették, az EU tárgyalásokat folytat más kulcsfontosságú partnerekkel. A Mercosur alapító tagjaival folytatott, kereskedelmi megállapodás megkötésére irányuló tárgyalásokat fontos lépésnek tekintik a dél-amerikai piachoz való nagyobb hozzáférés irányában. Az EU szabadkereskedelmi megállapodás megkötésére irányuló tárgyalásokat kezdett továbbá Indonéziával, Tunéziával, a Fülöp-szigetekkel, Ausztráliával és Új-Zélanddal. A Malajziával, Thaifölddel és Indiával folytatott tárgyalásokat folytatni fogják, amint a körülmények megfelelőek lesznek. Az EU különálló, kétoldalú beruházási megállapodásokra irányuló tárgyalásokat kezdeményezett Kínával és Mianmarral, és megvizsgálja hasonló tárgyalások megkezdésének lehetőségét Tajvannal és Hongkonggal is. Az Iránnal való tárgyalások lehetőségét az ország WTO-hoz való csatlakozását követően fontolják meg.

E megállapodások jelentős előnyökkel járnak. Az uniós exportra kivetett átlagos vámok várhatóan mintegy 50%-kal fognak csökkenni. A szabadkereskedelmi megállapodások az előrejelzések szerint további, az uniós GDP 2%-ának megfelelő összeggel járulnak hozzá az Unió gazdasági növekedéséhez^[2]. E megállapodások véglegesítése azonban több évet is igénybe vehet.

[2] „The European Union explained: Trade” (Közérthetően az Európai Unióról: kereskedelempolitika), Európai Bizottság, 2016, 5. o., lehívás időpontja: 2019. április 12., <http://bookshop.europa.eu/hu/trade-pbNA0216154/>

IMPORT ÉS EXPORT

Európa a gyártott áruk és szolgáltatások legnagyobb exportőre a világon, és maga is mintegy 80 ország legnagyobb exportpiaca^[3]. Az Európai Unió árukereskedelme a világ többi részével 2018-ban elérte a 3 936 milliárd eurós összeget^[4].

Az Európai Unió fő kereskedelmi partnerei – Árukereskedelem 2018-ben (millió euró)

Ország	Export	Import	Összesen	Kereskedelmi mérleg
USA	406 372	267 270	673 642	+139 102
Kína	209 906	394 698	604 604	-184 791
Svájc	156 484	108 980	265 464	+47 504
Világ	1 955 746	1 980 361	3 936 107	-24 615

Forrás: Európai Bizottság, 2019.

Mind az import, mind az export nőtt 2017-hez képest. Ez a növekedés nagyobb volt az import (123 milliárd euró), mint az export vonatkozásában (76 milliárd euró).

Az EU-28-ak kereskedelmi többlete áruk tekintetében ingadozó volt, a 2014-es 11 milliárd euróról 2015-ben 60 milliárd euróra nőtt, majd 2017-ben 20,5 milliárdra csökkent^[5]. 2018-ban 24.6 milliárd eurós hiányt könyveltek el. Míg a gépek és szállítóeszközök voltak a legfontosabb kategóriák mind az export, mind az import szempontjából, a kivitel tekintve ezeket a vegyi termékek követték, a behozatal esetében pedig az ásványi tüzelőanyagok.

A teljes kivitel 2018-ban az előző évhez képest 4,1% -kal, míg a behozatal 6,7% -kal nőtt, elérve az 1 956 milliárd eurós, illetve az 1 980 milliárd eurós értéket. Az Egyesült Államok 2018-ban is messze az Unióból exportált termékek legfontosabb felvevőpiaca maradt, amelyet Kína, Svájc és Oroszország követ.

2018-ban Kína volt az EU fő áruszállítója, az országot az Egyesült Államok és Oroszország követte.

Az árukereskedelem mérlege a közelmúltban kismértékben csökkent, ugyanakkor a szolgáltatások kereskedelmének pozitív egyensúlya terén további előrelépés történt. Az EU 2017-ben 191 milliárd eurós mérlegről számolt be a világ többi részével folytatott szolgáltatáskereskedelem tekintetében, ebből az export 912 milliárd eurós, az import pedig 721 milliárd eurós összegnek felelt meg. A szolgáltatások kereskedelme 2017-ben az Unió termékek és szolgáltatások terén eszközölt exportjának 33%-át, importjának 28%-át tette ki^[6]. Az Egyesült Államok, az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) országai és Ázsia az Unió legfontosabb kereskedelmi partnerei

[3]„EU position in world trade” (Az EU helyzete a világkereskedelemben), Európai Bizottság, lehívás időpontja: 2019. április 12., <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

[4]Az Eurostat 49/2019 sz. sajtóközleménye: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9677750/6-18032019-AP-EN.pdf/6fce968a-cc9f-494d-a19c-e04576e42fa9>

[5]DG Trade Statistical Guide (Kereskedelmi Főigazgatóság, Statisztikai útmutató) 2018. június, Európai Bizottság, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf

[6]Az Unió Külső Politikák Főigazgatóságának (Európai Parlament) az Európai Bizottság adatain alapuló számításai.

között voltak a szolgáltatások kereskedelme terén. A legfrissebb, elérhető adatok szerint az EU szolgáltatáskereskedelme főleg három kategóriára irányult: egyéb üzleti szolgáltatások, közlekedés és utazás^[7].

EURÓPAI UNIÓS KÖZVETLEN KÜLFÖLDI BEFEKTETÉSEK

Az EU a világ legnagyobb befektetője és más országok közvetlen külföldi befektetéseinek jelentős befogadója. A Lisszaboni Szerződés 2009-es hatálybalépése kiterjesztette az Unió kizárólagos jogköreit nemzetközi kereskedelmi ügyekben, amelyek immár a közvetlen külföldi tőkebefektetést is magukban foglalják. Beruházásokkal kapcsolatos hatáskörének pontosítása céljából a Bizottság véleményt kért az EUB-től az EU–Szingapúr szabadkereskedelmi megállapodásról. A Bíróság 2017. évi véleménye megerősítette, hogy a közvetlen külföldi befektetés legtöbb aspektusa – néhány kivételtől eltekintve – uniós hatáskörbe tartozik, különösen a vitarendezés.

A globális közvetlen külföldi befektetésekből való részesedés 2016-ban (%)

Ország	Nem rezidensek belföldi befektetésállománya	Rezidensek külföldi befektetésállománya
EU	38,4%	52,0%
USA	35,3%	39,5%
Kína	7,5%	7,9%
Kanada	5,3%	7,5%
Japán	1,0%	8,7%

Forrás: Az Uniós Külső Politikák Főigazgatóságának (Európai Parlament) az Európai Bizottság adatain alapuló számításai.

Mario Damen / Jakub Przetacznik
04/2019

[7] „International trade in services” (Nemzetközi szolgáltatáskereskedelem), Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_services#Main_services_traded, lehívás időpontja: 2019. április 12.; Az egyéb üzleti szolgáltatások statisztikai kategóriájába az alábbiak tartoznak: kutatás és fejlesztés; szakmai és vezetési tanácsadás; műszaki, kereskedelemmel kapcsolatos és egyéb szolgáltatások.

